

وضعیت منابع پایه تولید (آب و خاک) در نخیلات استان خوزستان و مشکلات و مخاطرات موجود

وضعیت محیط زیست، منابع آب و خاک و شرایط تولید محصول خرما در مناطق نخل خیز استان خوزستان، به دلایل متعدد و با شیب تندي رو به افول گذاشته و نیاز به چاره اندیشی فوری دارد.

دکتر علیرضا حسن اقلی، عضو هیأت علمی مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی، طی پژوهشی با عنوان بررسی وضعیت منابع آب و خاک در نخیلات خوزستان در راستای تداوم بهره برداری مناسب و ارتقاء شاخص های زیست محیطی» و با همراهی همکاران پژوهشکده خرما و میوه های گرمسیری و بخش فنی و مهندسی مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان خوزستان، به بررسی وضعیت منابع آب آبیاری و خاک نخلستان ها در قطب های تولید خرما در استان خوزستان و شناسایی چالش های موجود پرداخت. در همین راستا نخلستان های استان بر حسب شباهت شرایط حاکم بر آنها، به چهار منطقه اصلی مشتمل بر شهرستان های آبادان و خرمشهر، شادگان و ماهشهر، بهبهان و اهواز تقسیم شدند. سپس بر حسب امکانات موجود و میزان همکاری دست اندرکاران و کشاورزان، بررسی و نمونه برداری های لازم از آب آبیاری و خاک نخیلات در هر منطقه و در طی دو فصل سرد و گرم متوالی انجام گرفت.

نتایج نشان داد که کیفیت آب و خاک در تمامی مناطق تحت بررسی در حال نزول بوده و اثرات نامطلوب خود را بر کمیت و کیفیت خرمای تولیدی استان بر جای گذاشته است. بیشترین شوری (EC) و نسبت جذب سدیم (SAR) آب آبیاری به میزان ۴/۱۲ دسی زیمنس بر متر و ۱۱/۶ در شهرستان آبادان (رودخانه بهمنشیر) اندازه گیری شد. بررسی آمارهای بلند مدت کیفیت آب رودخانه کارون (به عنوان منبع اصلی تأمین آب آبیاری استان) در ایستگاه اهواز نشان داد که میانگین سالیانه شوری آب از ۱/۱۲ دسی زیمنس بر متر در سال ۱۳۴۶-۴۷ به ۲/۴۵ دسی زیمنس بر متر در سال ۱۳۹۲-۹۳ افزایش یافته است. از نظر وضعیت شوری و سدیمی خاک نیز شرایط بغرنج بود و مقادیر بالای شوری عصاره اشباع خاک (با بیشترین میانگین کل EC در خاک سطحی به میزان ۴۳/۲۶ دسی زیمنس بر متر در خرمشهر و دامنه تغییرات ۸/۱۱-۱۰۵/۴) مشاهده گردید که اثر خود را به صورت افت محصول، گاه بین ۱۰ تا ۵۰ درصد و در مواردی توقف رشد رویشی و زایشی و از بین رفتن درخت نشان می داد.

در واقع به جز منطقه بهبهان، نخیلات سایر مناطق مورد بررسی به درجات مختلف با مشکل شوری منابع آب و شوری و سدیمی بودن خاک مواجه بوده و شرایط در نخیلات خرمشهر و شادگان به وضعیت بحرانی نزدیک شده است. همچنین شدت این قبیل مشکلات در سالیان اخیر به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. به علاوه، وقوع پدیده ریزگردها بر دامنه مشکلات افزوده و افت بیشتر کمی و کیفی محصول خرما و طغیان برخی بیماری ها نظیر کنه را به دنبال داشته است. چنین به نظر می رسد که وضعیت محیط زیست، منابع آب و خاک و شرایط تولید محصول خرما در مناطق نخل خیز استان خوزستان، به دلایل متعدد و با شیب تندي روبه افول گذاشته و نیاز به چاره اندیشی فوری دارد.